

Signalizačná správa ÚKSÚP

Minulý týždeň mám boli dopriate intenzívne dažde na celom Slovensku. Ich úhrn už dosiahol hranicu zmeny pre vhodnosť rozvoja plesňových a iných ochorení vyžadujúcich veľa vlhky a primeranú teplotu. Naďalej síce nehrozia tropické horúčavy, ale intenzívny výpar a rosy postačujú na to, aby poľnohospodári neváhali s ošetrovaním vo všetkých oblastiach Slovenska. Ide najmä o plesň zemiakovú na zemiakoch, prípadne rajčiakoch, plesň cibul'ovú, plesň uhorkovú, chrastavitosť jadrovín, moniliózu marhúl a peronosporu viniča, ale aj americkú múčnatku egreša. Samozrejme, že ošetrovanie treba prispôsobiť termínu zberu a ochranej lehote použitého prípravku.

Ďalej spomenieme pomerne významného škodcu okrasných rastlín. Tuje a im podobné okrasné druhy napádajú niektoré menej známe škodlivé organizmy. K nim patrí aj krasoň tujový (*Lamprodila festiva*). Škodca bol donedávna známy ako rarita z Nemecka či Maďarska, v súčasnosti sa však šíri celou strednou a západnou Európou. K šíreniu škodcu napomáha aj medzinárodný obchod s hostiteľskými rastlinami, nakoľko určitá časť u nás predávaných tují pochádza z Talianska, kde je momentálne tento škodca značne rozšírený. V prípade, že do hostiteľskej rastliny určenej na vývoz do inej krajiny nakladie samička vajíčka, kamióny jej potomstvo rozvezú po celej Európe.

Prvým príznakom je hrdzavenie ihličia. Napadnuté rastliny po poškodení cievnych zväzkov larvami postupne uschýnajú. Niekedy je možné pozorovať vyschýnanie len časti napadnutej rastliny, napr. jedného konára alebo polovice stromu, podľa rozsahu zasiahnutého cievneho zväzku. Jedným z identifikačných znakov sú oválne výstupné otvory, ktoré majú 0,3 – 0,5 mm v priemere. Napadnutá rastlina odumiera do 2 – 3 rokov. Postihnutie je možné pozorovať aj na zdravých stromoch. Dospelý chrobák má základné zelené sfarbenie prerušené nepravidelnými modrými škvrkami. Hlavným hostiteľom je borievka (*Juniperus*), ďalšími hostiteľmi sú cyprušteľ (*Chamaecyparis*), cyprus (*Cupressus*), tujovec (*Platycladus*) a tuja (*Thuja*). Z kukiel vyliahnuté dospelce opúšťajú hostiteľské tuje, po ktorých zostane len suché a mŕtve drevo. Po vyletení dospelé chrobáky kladú vajíčka na okolité tuje a celý kolobeh sa opakuje.

Ďalšími škodcami uvedených hostiteľov môžu byť fúzače – *Pogonocherus hispidusa* alebo podkôrny druh lykokaz tujovy – *Phloeosinus aubei*, ktorých výletové otvory bývajú okrúhle.

Ochoreniam tují napomáha aj nedostatočná priestorová vzdialenosť, a tým vzájomná konkurencia tují sústredených v tesných výsadbách. Taktiež sú známe aj hubové ochorenia. Je vysoký predpoklad, že oslabené stromy sú pre krasoň tujového vhodnejšie ako zdravé jedince, preto škodca nemusí byť primárnou príčinou poškodenia.

Z ochranných opatrení je vhodné v čase vylievania dospelcov, ktoré je aktuálne v týchto dňoch, vykonávať odchyt škodcu pomocou žltých lepových dosiek (prípadne lapačov), čím sa čiastočne zníži kladenie vajíčok a následná populačná hustota. Pomôže aj likvidácia napadnutých a opadaných častí rastlín a celková „hygiena“ porastu.

Význam má aj chemická ochrana koncom mája a v júni opakovaným systémovým postrekom s odstupom 2-3 týždne s rozdielnymi účinnými látkami. Systémový prípravok preniká do cievnych zväzkov v dreve a ak sa tam nachádzajú larvy, môžu byť látkou zasiahnuté a zničené. V Slovenskej republike sú však do okrasných rastlín povolené iba kontaktné prípravky s pyretroidnými účinnými látkami, a to Karate Zeon 5 SC, Lambdol a Scatto. Ochrana má význam iba pri skutočne zistenom výskyte škodcu. Preventívna a ani neskorá ochrana nie je účinná. Dôležitá je aj početnosť škodcu. Výsledok ochrany, nakoľko ide o nového škodcu, môže byť neistý.